

TÓZSÉR ÁRPÁD

Heródiásról, a befejezések lehetetlen ségéről és Mallarmé kockás sáljáról

Már csak folytatásokat írok, a befejezése bárminek is lehetetlen: nincs időm, csak a jövőtlen létre. Nin csenek végességei világomnak, amelyekkel bosszú életem során poétikai viszonyt ne kezdtem volna, sajna, nem mindig sikerrel. Sok elkezdett témám, tárgyam szívéig nem jutottam el, néhány már köze ledésemre eltakarta fációját, mint Keresztelő János az arcát Salome csábító szeme elől. Most, vénen, a a nagy- és végelszámolások idején zárójelentések kel és kommentárokkal próbálkozom hát.

Itt van mindjárt Heródiás, Salome anyja! Egy régebbi versemben házisárkányt, szükagyú, gyűlölködő némbert formáltam belőle, aki a purim-lakoma kö zeledtén férjét, a papucs tetrarchát éppen Alexand riába zavarja, hogy valódi smaragdot és görög hi mationt vásároljon öles, de tetszetős alakjára. Még Jézust is belekevertem a koholt történetbe, akit az épp tréfás kedvében levő Pilátus a purim-játékok keretében mint Heródes unokaöccsét (ekképpen jo gos trónkövetelőt) a tetrarchához küldött, örökét elfoglalni; a feldühödött Heródiás pedig királyi maskarába öltöztette Jézust (a tömegben fel sem tűnt, a purim álarcosaival tele volt az utca): Legyél hát király! –

S eddig, a Legyél hát király!-ig ment minden simán, mintha még az ég is az előre meg rendezett purim-darab részeként hasadt volna meg, de a versem itt érthetetlenül megbicsaklott, leállt. Rég ledőltek a történet eredeti díszletei, a zsinór padlás lelógó köteleiből, a tépett zászlókként csatto gó köztes függönyökből nem tudok a prológusra következtetni, nem tudom, hogy mi volt a Vers-Te remtés „első oka”, s így akárhogy is akarom a „foly tatás” és „befejezés” illúzióját kelteni magamban (mert végtelenül unom sok félbehagyott életemet) látnom kell, hogy nem folytatom s nem befejezem az egykori Heródiás-szövegemet se, hanem újrakez dem, s lehetek én akármennyi éves, bizonyos érte lemben minden mai versem „début”.

Nincs hát mit spiritizálnom az indulás irányán, egykori szöveg-gó lemeim első lépésein, hisz még azt sem tudhatom biztosan, én vagyok-e a konstruktoruk, a szerző-mű kapcsolat már rég nem az apa és fiú meghitt, romantikus viszonya, hanem inkább Frankensteiné és szörnyeteg teremtményéé, felváltva üldözik egymást, törnek egymás életére. A teoretikusok meg kapnak az alkalmon, s a szerzőt, aki szerintük zavaró tényezője az irodalomnak, mint az elme a filozófiának, kiiktatják az emberi kommunikációból: a szerző meghalt, hirdetik frankensteini vigyorral.

Így hát teljesen mindegy, ma merre indulok egy tegnap felvázolt epikai-drámai-lírai helyzetből, ha szerencsém van, mindeképpen beérek a mű Rómájába. Heródiás úgy áll a Heródes, Heródiás és Jézus alkotta háromszögben, mintha Empedoklész állította volna oda a Viszály feketé árbocként, ráírva tulajdonságai: az ellenségeskedés, az őrjöngés, a romlottság, a bűn. Mindehhez képest most még visszafogott: a pusztítás árja csak a gúny hullámaint duzzasztja benne: Légy hát király! S Jézus hangtalanul, ellenállás nélkül tűri, hogy göncöket, tépett királyi palástot aggassanak rá, s fejébe, koronának, törött kratért nyomjanak. Valahonnan, a múltra-jövőre nem tagolt, teljes időből ismerősek neki e mozdulatok. Nézi Heródiást, barátja, Keresztelő János – talán megéri az anakronizmus kockázatát, ha azt mondjuk: Jézus dioszkurja – gyilkosát, s az idő teljéből nézve ő is ismerős számára: az Atya ellen örökké lázadó halfarkú Égi Királynő földi lenyomatát, a lilithet, évák, akkók (Salamon nemes egyszerűséggel az időfolyó piócáinak nevezte őket) alakváltozatát látja benne. De látja azt is, hogy a Nagy Hármasság (Atya-Fiú-Szentlélek) időrendje szerint messze még a második évezred, a Második Birodalom, a folyó években az Atya akarata morajlik, s az Atya azt akarja, hogy a Fiú a bűnösökért s bűneikért felvegye a keresztet. Még nem jött el az idő a befejezéshez, ez még csak a folytatás, Jézusnak vesztenie kell. Távozik, de nem Heródiásnak engedelmeskedik, ha nem a Törvénynek. S Heródiás a jelenetben talán először emberi zavarral az arcán néz Jézusra, illetve a távozó Jézus után. Nem érti ezeket a prófétá

kat: nem lehet őket kiirtani! Ez a Jézus is milyen csinos férfi, csak kótya kicsit, de így legalább nem bírálja őt feslett életéért, mint ahogy János, a drága másik tette, kinek azóta a sírkövei már összetörték lelke pajzsát, gyöngy testét.

Itt csuktam be először Robert Graves Jézus király című regényét, amelyet – a versem tanácsstalanságából kiutat keresve – hoz záolvastam munkámhoz. Graves Agaboszt, egy Domitianus császár uralkodása idején élő történetíró vallomását olvasta magáévá, én Graves-et, s ahogy a második világháború utolsó két évében olvasó-író angol teljesen más szempontok szerint olvasott-írt, mint Agabosz, úgy 2015-ben én is másként olvas tam, sőt egy más regényt olvastam, mint amit anno Graves megírt. (Erről az olvasástechnikáról lásd Borges Pierre Ménard, a Don Quijote szerzője cí mű novelláját!) Az én olvasatom nem Jézusról, ha nem Heródiásról szólt, aki nem tudja, hogy Jézus sokkal veszélyesebb ellenfele a női nemnek, mint amilyen János volt. János csak a bűnös, kicsapongó életű nőt bírálta, Heródiás nem olvashatja saját, lapról lapra alakuló élettörténetét, nem tudhatja, hogy Jézus az Agabosz-Graves könyvben megfelleb bezhetetlenül kijelenti: Én azért jöttem, hogy lerom boljam a Nőstény műveit.

Engem pedig, a kései utó dot, az olvasva író, az a törésvonal érdekel, amelyen innen a Nő még magányos, bús virág, amelynek más java nem terem, mint árnya a vízen, azt nézi bágya dozva; a törésvonalon túl viszont ugyanaz a nő ellen ségeskedő, őrjöngő Nőstény. Mallarmé (az előbbi pontatlan idézet szerzője) tudott a szakadás vonaláról valamit, ezért írta meg a világ minden festőjének és írójának nőstény Heródiásával szemben a kígyó nyá lától még meg nem ferezett, lilium ölü fiatal Heródi ást. Meg kellene kérdezni az idő teljében, a képzelet minden irányában érvényes szimbólumok pápáját, a nietzschei világi metafizika költőjét, hogy hol az a gyeptű, amelyen túl ő még mezítelennek és szűznek lát batta Heródiást: kezén még nem volt vér s nem volt tilos férfi árnyékára lépnie, mert még nem kísértette meg a Kígyó, a Gonosz lélek.

Csakbogy Mallarmét hiába kérdeznénk Heródiásról, a Nagy Kockavető

*egyetlen kimutatható kapcsolata a verseivel az a me-
leg, kockás sál, amely akkor is a nyakára volt teker-
ve, amikor valvinsi házikójában végleg elzárta tor-
kát a kór. A kockás sál minden kockája a kockave-
tést idézi, Heródiásra a hagyatékból sem utalt semmi.
(Van, aki úgy tudja, hogy a Heródiást nem is Mallar-
mé, hanem Nietzsche írta, Mallarmé csak franciára
fordította.)*

*Az én jelen művem is folytatás, és... igen,
ez sincs befejezve. De lehet-e verset egyáltalán be-
fejezni? A vers maga „Heródiás”: kezdetét, ametiszt
kertje rejtelmét elfelejtjük, folytatása elviselhetetlen.*

